

ივერია

გ ა ზ ი თ ი ლ ი რ ს			
თვე	დღე	თვე	დღე
12	10	6	6
1	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შაბრი

1877—1893

საპოლიტიკო და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1893

„ივერია“

გამოდის 1893 წელს იმავე ჰროტონდით, როგორც აქამდე. ვინაჲს ჰქვას დამკვეთის გაზეთი ან 1893 წლისთვის, შიკარტოსს:

ფონდის: ა) თითონ რედაქციას, ნიკოლოზის ქუჩაზე, ვარანციის ძეგლის პირდაპირ, თავ. გრუზინისელების სახლში, № 21; ბ) ქართველთა-შორის ქუჩა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების; ც) კაცთა-სახლის საზოგადოების, თავად-ანაბურთა საადგილ-მამულო ბანკის ქარვასლის გელერეისაში.

ტფილისის გარე მესურები უნდა დახარონ გაზეთი შემდეგის დროს: თიფლის. Вь редакцію грузинской газеты „ИВЕРΙΑ“. რედაქცია ამასთანავე აცხადებს, რომ ათი გაზეთის გაზეთის გამო მას-ქნის მკურნალებს მართა ამ სულის-მომწრთს წინაშე, ვინც გაზეთის ფულს მირდადირ რედაქციასა და ან სწრა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების განსვლადრამა წინადადებს, ანუ გამოგზავნას.

ციცილისი, 20 ნოემბერი

ჩვენს ადგილობრივს გაზეთებში არა ერთხელ თქმულა საუკეთესო ქართველის საზოგადოების გულ გრილობის შესახებ. ამბობენ და წერილობით იმეორებენ ამ ნათქვამს, ვითომ ქართველმა საზოგადოებამ გული აიკრუა სამშობლო სცენაზე, ადარ დადის თეატრში, თუ მკვ ვადღებულის თეატრს, თუ იქ და მართა იმპერატორს, რომ იქ ქართულია, საკუთარი, სამშობლო და დვიძლი შვილია ქართველობა ცხოვრებისათა. ჩვენ არა ერთხელ გვიტყვამს და ახლაც ვიმეორებთ, რომ ვერაფერი იმეორა ქველ-მომქმედებზე და ადგილობრივი იმეორა და კოველი სასოფლო-სამეურნეო დაჯილდოების თხილულობს კოველს სამქმედ, სულ ერთია, თუქარი იქნება ეს სამქმედ, თუ სხვა რამე. ჭკუბირიტის სიამოვნებისათვის ქართველი საზოგადოება რომ ფულს არ დაიმორჩილებს და რომ იმავე შეუძლიან ნიჭსა გზა ფართო მისცეს და თავისუფლება — დირსე-

ფელეტონი

არა-მითხმე რევიზორის უმეონი.

ძლიერ მაყვარს უნდა გიხარობთ, ჩემი ხელობა — არა-მითხმე რევიზორობა. ნამდვილს რევიზორზე მინიქ ათასჯერ ბედნიერი ვარ: ამ უკანასკნელისთვის რევიზორობა ცხოვრების საღსარია, ლუკმა პური და, მოგვებენებთ, ლუკმა პურს ჩვენში ბევრი მინიქლე ჰყავს, ადვილად შეიძლება სხვა, უფრო მოხერხებულმა, გამოაცალოს ხელიდან. ლუკმის წასაგლეჯად ათასი უმჯავესი საშუალება არის მოგონიერი: მე-კი ჩემს ხელობაში სიკვილის გარდა ვერაფერს შემიძლია, მე ვეზობი ჩემს თავს ეს ხარისხი და, მევე თუ ჩამოვართმე, თორემ სხვა ვერაფერს. ამას გარდა სხვა უპირატესობაც მაქვს ნამდვილ რევიზორის წინაშე: იმის ყველას ემზიან, ყველა თორის იმის დანახვად და, სადაც ამდენი შიშია, იქ ფარისველობასაც ვრცელი საჩხილი აქვს; ყველა თვალს უხვევს რევი-

ზორს, საგნის ზედა პირს აჩვენებს მართა და სარჩელს კი შიშავს. მე-კი საგნის გლეჯი შემიძლიან დავიწინახო, რადგან არაფერს არ შევძლებ და პირ-იქით ყველა ფეხს მიბაკუნებს. ასე გასინჯეთ, თითო ჩვენის უბნის დარაჯი — ერთმე ყველა რევიზორის წინ წელში ცხრად მოხრილი ჩემს დანახვზე წელში იმართება, ფართოფეხობის და ნამდვილ დღე-ღამის და მინჯენს თავს. არა, ძალიან-კი ამიგლო მინიქ მას აქეთ, რაც სიტყვა მივეცი, რომ მისი და ლუკმის ხეობა ფეხი არ გადასვდა. ამას წინადადებობა და სრულიად უმიზეზოდ ერთი ყოფა დამწია.

— ნეტავი, რას ჰმალავს შენ იმ „დროებაში“ (უნდა იკადეთ რომ ერთმე ყველა გაზეთს „დროებას“ ეძახის) მომავლია, სანამ ქუდს მოვუხდლი.

— ისე, ბატონო, წვილ ამბებსა ვგზავნი, მიუხედავად.

— ხომ იცი რომ ერთ ლუკმად არ მცოცხვ?

— საიმისო რა დამიშვებია? აღინდელი წერილი თქვ...

— Молчать!! გაგვიბო!

— კი მაგრამ...
— მაგრამ ის, რომ ამისთვის ან-გარიშსაც არავინ მომთხოვს. აჯერ დაინახე საჭიროდ თქვა, მოგვანებ და გათავდა.
— არა მოხდა, რომ ქვეყანა ისე შეურყეო იყ...
— Во фронте! დაიქეა ენომე და ორივე ხელი ჩემკენ წამოიღო, თვალში ცეცხლივით აწიო, სახეს მსეტური მტვერვლად დაიტყრა. მე გულში გაიხსიდა, ხელები ძირს ჩამოვარდნი, და ერთს ადგლის ვიდრე გამეცხვებდი, ამ დროს რომ ვისმეს შემოხედდა, ასე იფიქრებდა: ეს კი-კი მართლა ენომის ლუკმად გამხადებულა და ცილობის ისე გასწიოს ეს არა სისამივნო მგზავრობა, რომ ამ უკანასკნელის ყელს არა დაუშავს არა.

ასე ერთმე ერთაშად გამოიცვალა საქეთი სანახაობა, მომხიზლოვდა, მხარზე ხელი დახადა და რაღაც არა ჩვეულებრივი ხარხარი ასტება.

— აი, ეხლა-კი მომწონხარ, მითხრა მან, ნამდვილი კაცი დამდგარხარ. შიშში და კრძალვა უტყუარი წინამძღვრია ცხოვრებისა შენის ქუ-

რევიზორს, ქართულის სახელით გამოხსულს — კი ასწარუნებ, გუნდრუკს არავინ უკმეცს, თუნდა დიდის სიყვარულითაც იყოს იგი განმსვალელი ყოველისავე ქართულის მიხარო.

გუმინ-წინდელმა ქართულმა წარმოადგინა, ჩვენის აზრით, დარწმუნა ქართული დრამატული კომიქტი, რომ იგი ყოველთვის უნდა მოალოდელს თანგაძრობასა და ხალისს საზოგადოებისას, თუ ცეცხლს ჯერაც უნდა განგარებებსა და გაუეთესებს ქართულის სცენის რეკავრ არტისტებისს, ისე ყოველ სხვა მხრივ. იგი უნდა იყავდეს, რომ ქართულს სცენაზე მოუყაროს თავი, რაც-კი ნიჭიერია და საუკეთესო მიუღეს საქართველოში და ამით ოდნავ მაინც დაემგავსოს ევროპის სატატო ქალაქების სცენებს, სადაც კონას მყრული ყოველ გავისს ნიჭისა. ამ სცენაზე არტისტებს მხოლოდ მაშინ მიიღებენ ხალხი, თუ რამდენიმე წელიწადი იმრობა შრომისთვის სცენაზე და სიყვარული დამისხურა.

ჩვენს საქართველოშიაც რამდენიმე პრაფიციალური სცენა, მაგალითებრ ქუთაისისა, სამქედამო, და აჯერეთუ სხვა სამაზრო ქალაქების, სადაც ხეობა იმართება სცენის მოყვარეთა მიერ ქართული წარმოდგენები. დრამატული საზოგადოება გაფაციცებით უნდა აღდგენდეს თვალ-ყურს და კოველსავე ნიჭის მადლით აღბეჭდოს მაგრად ჩასტიდოს ხელი დიდს და ქუთაისში მოსაზიდავად და მისით ქართულის სათაქტრო დასის შესასვებლად და დასამშვე-

დის კაცებისთვის. თუ ამ გზაზე იგბო, მთლი დამგობრდები, რა თქმა უნდა იმდენად, რამდენადაც ეს მუნდირი ნებას მომცემს. Нелзя другъ... всякъ сверчокъ знай свой... ხომ იცი? ეხლა-კი ნახავდის მართლა, ზო, მე ძლიერ მომეწონა შენი შენიშვნები, მაგრამ ფრთხილად უნდა იქეთოდე-კი, ხომ გაგიგონია: არა მითხმე მოამბეო, მიბრავდე და მიაგდეო.

ეს უკანასკნელი ანდაზა ენომე გაკანურებული წარმოისქეა და, სახადის დასარტულად, მე კიდევ გაგვირე იმის ვიწროება.

უნდა გავტყდე, რომ სუსტი ხსი-თვის კაცი ვარ და ცოტა რამ დიდ-დენ მამოქმედობა ჩემზე. ამ ახორცულმა ხუმრობამ მოსიქნება დამიკარგა. ცალკე სირცხელი მწვედა, რომ ენომეც მასხარად ამიღო, და ცოლოვით ათასი შვიი ფიქრი სულს მიხეობთადა. გარეგანებული მივდივარ, საით-თითონაც არ ვიცოდი. მაგალითად და ანგარიშს არავინ მომთხოვს! ერთ ლუკმად გადავალავი! ჩამჭრებლებს რაღაც იღუმელი ხმა, შიშამდვილი ადამიანის გადა-

ნებლად. რასაკირველია, ბუნებით მდიდარს საქართველოს მიწა-წყალზე ნიჭით მდიდარიც ბევრი მოიპოვება, მხოლოდ იმით მომანება და მოძებნა უნდა და წინაბრინება და ქონებრივად წაქეზება.

ჩვენს სცენას, განგარების მაგიერ, პირ-იქით, გაუარესება უფრო ეტობა ღწინაწიერთა რიცხვი თუ არა გლეხობას, არა მრავლობას. მაგალითებრ, ამ მცირე ხანში ჩვენს სცენას მოაკლდა: საფაროვის ასული, გაბუნისი, ანდრონიკა-შვილისა; ბ-ნი ალექსი-მესხი-შვილი და აწურული მხოლოდ წრეულს იქმენ მოწვეული, ყოფიანი ათასში ერთხელ იდებს მონაწილეობას, ევე, მესხის ასული და ბ-ნი კოტე მესხი მომართულები არანა ტელიისის ქართულს სცენას. ეველა ესე ნი-კი რომ მეურთობოდნენ და სის აწინადადეს საუკეთესო არტისტებს, უეჭველია, დიდ ხარჯთან შემოსავლიც გაცილებით იმატებდა და ქართველი საზოგადოება ახასიანდეს არ მოაკლდება თავის თანგარნობასა და სიყვარულს.

მაშინ ხეწნა და მუდარი-კი არ დასჭირდება ქართველ საზოგადოებს, გულ-გრილი ნუ ხართ, ქართულ სცენას წყალობის თვალთ მოქმედეთა, — თვით საზოგადოება დაუწყებდა თხოვნას, მიიღე ფული, ოდნავ-კი დამატებ შენის ცქერითაო, ისე, როგორც წარსულს წარმოადგენდა იყო, როდესაც ბილეების მოგზა დარ შეიძლებოდა და ბევრი მსურველი უკან გაბრუნდა. ვიმეორებთ, ქართულის ანდაზის არ იქონს, თაფული იყოს, თორემ ბუზი ბაღდა-

სკოლა! ეს თუ გინდა, ხუმრობაც არის. გერ ერთი დიდი სახელმწიფო მორცის, უფრო სუსტს ხელშეკვებას, იქ ძლიერი ერთ სხვა უფრო სუსტის ერის გაჭრობას ლამის, ართმებს დაუმოკლებლობას, სცენის იმის რეაქციებს, ენას, ადამისა და ჩვეულებას, ჰგომბს მის წმინდათა-წმინდის და იმით ანგარიშს არავინ სთხოვს! ან ვერძო კაცის გადაყლავებს რა დიდი საქმე უნდა, თუ დიერთი გწამთ! აკი ნამუს გაწვევლობა ორხელად გადავალავა ბრევი გოგა, ესე იგი, თავად გოგო-კი არ გადაუვალავს, ის გამოაცალა ხელიდან, რითაც ეს სკოლავე ცოლოვლით თავის გატანას შეიქრობდა. ავერ დაუნდებელი ითამი იტვად გამცემლობს, რამდენისავე სასარტელლო კაცისთვის მოუშინავს სიკაცხლე, ასობით დავითობის თავის ვერაფო-ვის მსხვერპლს, თუმცა ოცდახუთი ვერცხლი-კი არა, ორის მეტი ვერ აუღია ჯერჯერობით. შენ სიკაცხლის მინიქებს სტეტი, წაქეცულ ადამიანის ფეხზე წამოყენება, თორემ სიკაცხლის ჩასამწარტლოდ ათასი საშუალება აქეთ მოგონილი ორფე-

ახლის დასაცვლად და ევროპა განცხადებია იმეჭვლა უნდა მიკმარონ: თითონ რედაქცია, კეცა ში, აგზავლის ქუჩაზე, ვარანციის პირდაპირ, თავ. გრუზინისელების სახლში; წყარო-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების კანცელიისას, სათავად-ანაბურთა ბანკის სახლში, სასაღის ქუჩაზე. ფასი განცხადების: წვეულებრივი სტროქონი რვა კაპიკი.

სახლი ამბავი

* * * ს.ო.ფ. თეკლათი (სენაკის მაზრა): აქეთ თურქულია გავრცელებული. თურქული უფრო კამბეგებსა სკირს. ზარალი არა აქვს.

* * * ს.ო.ფ. სირიანქოანი (სამეგრელო): წარსულ თვის უკანასკნელ რიცხვებში ერთი ფრიალ სამწუხარო ამბავი მოხდა აქ: მამას, შვილსა და დედას წვიმისა გამო თავი შეეფარებინათ სახეს სასიზინდეს ქვეშ. ამ დროს უეცრი ამოვარდნილი დასაღლითს ორნორი და სასტიკი ქარი. სასიზინდე წაუტყვიო, სანჩევე ქვეშ მოჰყოლიან და იმავე წაშში გარდაცვლილან.

* * * ახალ-სენაკი: 4 ნოემბერს ჩვენს დამაშო კაცის-ყვლა მოხდა, რამდენიმე ახალგაზრდა, რწუნთაოა შეზარბოშებულნი, მაზრის სამმართველოს და სასტუმროს პირ-და-პირს ორბობდნენ. ერთად მათ შორის ორი ბიძაშვილები იყვნენ, გვარად კობირი-ები, გოგოც და გრეგოლ. ამ დროს გამოვლი ყველას თითო-თითოდ გამოემშობლა და რამდენისავე ნაბიჯის გადადგმის შემდეგ ისევ უკან მოტრიალდა, ამოიპოხა ხანჯალი და რაც ძალი და ორნე ჰქონდა, დასცა თავის ბიძაშვილს — კო კობირის უკანადაც ფერდასა და გულ-შუა და

თანაც მიიხიბა: „ეს გვხვდება შენაო“. დაქროლი იმ წამსვე დაეცა და სული დალია. მიზეზი იმ უბედურებისა, როგორც ამბობენ, მტრობა ყოფილა. დამანაშევი პოლიციამ შეიპყრო, რომელიც ებრაელების დუქნის საკუთნოს ძონძებში დამალულიყო. გამოძიება წარმოებდა.

სწორედ სული და გული შეგვიწუხა ამ შემოდგომის განუწყვეტელმა ავდრებმა. ვერ იქნა და ვერ ევლირბენი ერთი მზიანს დღეს. სიკვდილები საკმაოდ დაიჭირა. არც ჩვენი დალოცვილი ჭაჭრებია სანატრლო ყოფილა. ყველგან ოღობა-ჩოღობაა. წუტა რისთვის უნდათ ჭაჭრებში ხერვების გროვები, თუ ჭაჭრებს არ მოაყრიან!

* * * ბათუმში: 18 ნოემბერს, საღამოს 6 საათზე, მატარებელმა შუშის მახრის მცხოვრებს ავტოს იონესტინიანს, 14 წლისას, მარჯვლად ფეხი მოსწყვიტა. დაშავებული ბავთვის სამხედრო სამკურნალოში გაზავდა.

* * * ტფილისის საქალაქო სკოლის მასწავლებელი მთავრობამ დაავალა, რომ ყოველი გაკვეთილი ქართულია ანუ სომხურის გენის შეფარდებამ რუსულადაც უნდა ასწავნა, რადგანაც ამ ნაირად უფრო მალე შეისწავლიან რუსულს ენასაო. ამასთანავე მასწავლებელმა მოვიღებინა არიან დაწვრილები ჩასწვრივი ხოლმე და თვარში რუსულად ყოველივე, რაც ქართულსა და სომხურს ენაზედ უსწავლებიათ შეფარდებისათვის. ასე თივე ბრძანება მიეცემა სომხეთა სამხედრო სკოლების მასწავლებელთაც. (T. J.)

დამაკვირდა

როდესაც ჩემს წვერს გვხვდა კეკეა, სხვადასხვა სიკვდილებზე ამ ცეცხლზე უკვადის მოყოფად.

ოსმალური ანდაზა

**

საინაოკა შირს მინადას ვერ გავიდა, თან რომ თავ-მომწყონება არ ახლდას.

ლაროშეფთა

**

ხა ქვემდრომებს.

ეს და სხვა ამ ვეგირ ფიქრები ათა სობით ირეოდა ჩემს თავში. თითონაც არ შემინიშნავს, როგორ ავტოდენოლი ჩემს ბინას და უტეხისავე მქენა პირი. ის არც-კი მწყენია. აქ კეთილად ვეფულებოდა, რომელიც ამისთანა შემთხვევაში სწორედ გაკვირვებს ტალკვისა ჩემთვის, სევის მალამოა. მისი აზრიანი ცხოვრება, დალაგებული სიტყვა-პასუხი, სპეტაკი სული მეც უნდა მართოვანებს, სევისა უკუ მყრის, რწმუნას მიმტკიცებს და რაც უნდა უბედობას ვეფულებდი, რაიმე ცხოვრების სავანს მიიწვამ პოინინებს ხოლმე. ამიტომაც ასე მიწვედა ამ ემად გული მისკენ. სწორედ შუა ვახანდ ვიქნებოდით, რაც თვლი შევსწარ ერთს გავჯავარდინებდი დუქნის ბოძზედ გაკრულს შეფარდებანებას: „ვერსოვლომ ზომიერ სასყიდლით მტრის მოწყობის გამოქნას, აზნაურობის დროსებში ამტკიცებას, განქორწინების და იმთა სასურველი წოდებაში შერიცხვას, ვისაც პაპა ან პაპის პაპა მღვდელი ჰყოლია, მაგრამ დროთა ვითარების გამო ამ საბატო წოდებ-

ება ვალის გარდასდა, შირ-ფერობა-ქა-ჭრამბა.

ქართული მთარბი

შეშლილია, დრამა 3 მიქმედ., თარგ. ვ. ა. აბაშიძისა. დაქველი ოჯახი, კომედია 3 მიქმედ. თხზულება ვ. ნ. სულდანიანისა.

ქართველმა საზოგადოებამ გუმბინწინ, ოთხშაბათს, 17 ნოემბერს, მრავალად მოიყარა თავი ქართულის სტუდენტის საუბრის რეპორტის არტისტის ვ. აბაშიძის პარტიკულარულად. მთელი თეატრის დარბაზი სე იყო ხალხით, სკამები არ ეტებდა, ჩვეულებისამებრ. ხალხს, ხალხი ეტებდა სკამებს და ხალხი ვერსად ეტებდა თავისუფალი, იძულებული შექმნილიყო გასავალ-გადასავალი გზები დაეჭირა და ფეხდამოვლია ყოველიყო. სულ ცოტა, ერთი ასი სული მიიწვია გაბრუნდეს უკან უბილეთობის გამო. ასე წარმოიდგინეთ ჩვენი საუბრის ოჯახები, თავდაზნაურობა-კი მრავალიყო, მიღობა დაეჭირათა ლოყები. გუმბინწინდებმა საღამომ გავეხსენა ამ ათობად, თორმეტობად წლის წინად გამართული ქართული წარმოდგენები, როდესაც ტყვე არ იყო ხოლმე თეატრში და საზოგადოება ყოველს წარმოდგენაზედ სიამოვნებით დადიოდა. ამასთანავე დარწმუნებული ვართ, რომ ვ. აბაშიძის ბენეფიციანდ დამსწრე წარმოდგენა არ იქნებოდა მინანქარი წარმოდგენაზედ დამსწრებისა, რადგან კარგს სტუმრებს კარგად დაუხვდნენ ჩვენს სტუდენტის საუბრის არტისტები და წინ მასწავლებლის გულ-უბოძობით გაუშლეს თავისი ნიჭი, ცოდნა და უნარი.

პირველში წარმოდგენილ იქნა სამოქმედობიანი დრამა „შეშლილია“, არა ერთხელ ნათამაშევი ქართულ სცენაზედ. პიესამ, ბნ აღუქსი მესხების წყალობით, რომელმაც საოცარის ხელოვნებით ჩაატარა სტა. ბენეფიციანდ გარღვივის როლი, მშვენიერად ჩაიარა და საქმიანად დასაბოლოა საზოგადოებამ. ვ. აბაშიძის უნიკალური ბნ-ნ სემიონიძის ექიმ-პარტიკულარის როლში, თუმცა ამ როლში ყოველთვის ბნ-ნ აბაშიძე ვი-

ნახავს და იმის უკეთ წარმოდგენის ჩვეულები ვართ.

მეორე პიესა — დაქველი ოჯახი — ვგონებ რამდენიმე წელიწადია ჩვენს სცენაზედ არ წარმოდგენილია, თუმცა საუცხოოდ არის დაწერილი, ნამდვილი სურათია ჩვენთა ვაჭართა ცხოვრებისა და ავტორს ვერც მომქმედებდის ნიჭითა და ხელოვნებითა აქვს დახასიათებული. მიუხედავად იმისა, რომ ცოტა გაქიანებულია და დიდი ადგილი აქვს დათმობილი შვე ჩაყრებულ სიტყვებს გემ-მოხვას, რომელიც პიესის ნასკვის შევკრასა და გახსნას არაფრითა ჰველის და არაფრით ემარება. თუმცა მომხდენისეის პიესა თავისი როლი არა ჰქონდა, მაინც დიდის მოხერხებით ჩაატარა დრამატისმით სხესე როლი გულმბანით ოსტეისი და ამით ნათლად დამტკიცა, რომ ნიჭი ყოველისევე დაბოყლები ვადამოხავე დალა, თუმცა, რასაკვირველია, უფრო სასურველი იყო თავისი საუბრის როლებში გვეხნა ბნ-ნ აბაშიძე. ბნ-ნ აბაშიძე, რომელიც მოსლოდენილიყო, მშვენიერა იყო გემ-მოხვს როლში, სალომე უნაკლოდ და ჩვეულებრივების ემბით დაგვეხნა თვალ-წინ ქნ-ნა გაბუნა-ცვარებმა, მაქსიმედ, ნაბრის როლში, დიდად უსტარბა და თავისი ხტუნა-კუნტუნით ზომიერებას აქარბდა. ცოტა არ იყოს კოლორად ატრეფე ქნი ტარილიშვილისა ქალის როლში და, ამას გარდა, ძალიან უტყდა მოქმედ, რომ მესამე მოქმედებაში სტუმართა შორის გამოვიდა, რადგან ბევრს ასე ეგონა, რომ ქალია და სლომე მხრივებულან და სტუმრად იმასა სწევილია. დასასრულ სიამოვნებით ადგინებოდა ოსტეის მიმდის სახის როლის აღმსრულებელს ქნ-ნ ჩაჩუკიშვილისას, რომელსაც მართლა რომ დიდად ეტეხება მომხდენილ დედ-კაცების როლი და ისე ცხოვრად და ღამაზად ჩაატარა ეს როლი, რომ უკეთესად სასურველი აღარ არის.

როგორც მომხდენისეის, ისე ბნ-ნ აბაშიძის მესხების როლი და ქნ-ნ გაბუნას საზოგადოებამ დიდის აღტაცებით დაუხვდა და ყოველს მათგანს ხანგრძლივის ტაშის-ცემით მიგება.

ნათლად გავფიქრობილით, ეს წყობი და დავათ ნათავარი გრძობით ქნ-ნის შეღობებს წარმატებას მოახმარებ; ნუ გავიწყდებათ, რომ გონებრივად ხეობილი ფაქიზი დამიანი, სიამოვნების გავსე მთარბული და ფაქის საშობლოს მოყვარული უდიდესად გავრდაც დიდათ, თუ თქვენ შეივადობი ბრძელები იქნებოდნენ, მამასიხლად ნათელი დირგებაც ვერაფერს უშველისო.

ავტორ ბრიკაძის ბნ-ნც მანქანის მტელად ვანიერის ცხოს ამწვენებდა კობზად მორთული, ფერადის საღებავებით შეღებილი მტელ ფართო სარბი, დიდის ფანჯრებით, დიდის სარბით; ფართო ოთახებით და ფართო აივანებდ ღინჯად დაზოხზონად ლიპიანი, მტელად გავაიერებული პარტიანი თვისის ჩასუქებული მეფულდობა. აქვე მოათამაშე ბავშვები რაღაც გასიფუტულ ვაჭარებულში მტყუნებდა ამ მთლიან სურათით მომზადებულ გონებას ამ უმანკარსკრებშიც მომავალი ბრიკაძე დანიანა. ბნ-კი რა საკვირველია? მაგალითს განა ცოტა შეშულიან! ბავშვი არა, საკმაოდ

ბნ-ნ აბაშიძეს მიართვის ვერცხლის სათოუნენ, ნაქერი ბალიში და ერთი პაწა ტუკობა, ღვინით სავსე, ლამაზად მორთული და მოკაზმული ფლარუნებითა, ღვინებითა და შევერცხილის ყანწყებითა.

გარდასწავლი

ქოქისკონდონი

მიხიში, ნოემბრის 15. წელს ქიზიში საშუალო მოსავლი იყო სულდანი. ყოველად კიდევ ხალხს ეს მოსავლი, მაგრამ ქვეყნის ქაზი მომავტე-მოვანებებმა გამოაკლეს ხელოვანმა. ამ მველფავ ნადირებს ას-ას ურმიანი ბელლები — როგორც ყოველთვის — ამ ემადეც გატყენლები აქვთ; ორიოდ თთვეც — და ჩალის ფასად ნაყდს ქირანხულს მამასისხლად გაანადღებენ ისე იმ ოფლის მღვრებულზედ, ვისგანაც ნათლად ფასად გამოვლევნითათანისის ხრიკობა და ობითი. ჩვენს კურთხულს ქიზის ჯერაც არ მოსდგამია მეცხრეულს საუკუნის ნათელი ქეშ-მარტებისა; დღესაც ამისთანა ვეფუტარები ყოყორობენ და უბე-ცხრეულს მეტარებლობით ატრეფებენ ბენე ხალხს; ვის შეუძლიან ჩვენზედ ვე დაამტყანონ, ციმბირის იქით გავაცილებოთ და სხვ. მოვავტე-მოვანებებისგან ხალხის ძარცვა-გლეჯის სასტიკად ამკრალველი კანონი კანონად რჩება და ისინი-კი ისე და ისე მტელეკაცობენ. ნეტავა ღონისძიებით შეიძლება მოვსპობოთ ქვეყნის ქიზების დაიღუპევი ქოქ-ვარამი?

მეორედ ლთის წყრობა კიდევ ეს არის, რომ დიდ საუფლო დღესსწავლულს შიკი ვერ დაინახოს სოფლებს ეკლესიებს; ამის მაგიერ სამიჯობებში ბურბურებენ დედ-ღამე და ღვინო-არყისგან გორ-დაკარგულნი იქ ატაოვლებენ თავიანთ უკანასკნელ გრძობა. ბნ-კი ვინ არის პარტიანი კვირა-უქმე დღეს სამიჯობებში კანონისამებრ და აკეთინობ წირვის გამოსვლად და უცი ხალხს უფლებდენ. უკანასკნელი მათის ნამაზობს უკოხხად ემწევილებ და ის იყო მოთხრობა კიდევ დასურულიანა. სოფლებში აღტაცებაში უკოხხა ამ მოთხრობაში იქი ხელოვნურად დახასიათებულს მღვდელს. — ბიჭო, ნიკოთავ, სწორედ შენს მღვდელს ჰგავნებოთ ეს დალოცვილი, ნიში მოუჯო ერთმა მტარს. — ჩემს მღვდელს, ღმერთი უშველი იმას! იმან ძმობა დიდებულს წყალობათ რომ მომიხმაროს, სამახრის ფული მოაგონებდა და მგონი კედეც ვადამიბებებს შვე მორბენ. — სამახრის ფული თვარა შენ რომ მილიონები გრბებ? ერთი ძველი ნათლად ჩიხვეის მტერი არაგაბალი-რა, იოხუნ-ჯა მესამენ. — მგონი არც იგი თქვენი სემე-ლარისტი არც ბენდენ, შუბტარუნა

ბის ოდნავ-და მჭეტლავ ადამიანობასაც გულის თქმანი აქარწყლებენ. ერთის სიტყვით, ხალხი იღუბნა, არა თუ მარტო ქონებრივად, გონებრივადაც, ზნეობრივადაც და მეთაურნი-კი არსდა სხნანს ხალხის მოსაკეთილგონებლობად. მანაც ვეფუც ცხადად საჭარბოვლოდ სხვა ვეფუცენ-ბიჭი. ხალხის უმრავლესობის ყურს — გარდა სირვევენ-ბოროტებისა — კეთილი არსადამ ესმის. ნეტავი რა გზით უნდა გუშველოთ ხალხის გონება-ზნეობის ასე სავალაოდ დამკვირვებამ?

X-X

ა ბ ა რ ა

(შეფერი)

აქარა-ნი ისევ დედაკაცობის მიღებულად გვიჩნდება. დედაკაცობა უფრო ძველის მიმდევარია და იმას უფრო ახსოვს, რაც ყოფილა ამ ქვეყანაში ოდესმე. ოსმალთა, ენა ოსმალისა, ზნე-ჩვეულება ძალიან ნაკლებად არის გავრცელებული მათ შორის. ბნ-კი სათლად უფრო სახლში არიან მიმეცხრეულს მწეწეწად და ამის გამო თუ ესმით რამე, ისევე ქართული, თუ ზნედაც ვინმე, ისევე ახლო-მახლო მეზობლებს, ისევე უფრო დედაკაცობას, ვიდრე მამაკაცებს, რომელნიც ზნობად დაინან შორეულ სოფლებსა და დაბა-ქალაქებში, არიან გარათორნი სხვა-და-სხვა საქმებში, როცა შინა სხედან, მაშინაც სამლოცველოში, ან კიდევ ბოლომდე მათ, ბოჯე-ბოლომდე მათ სულ ერთათავედ ის ესმით, რომ მოსლოდნიან კარგი სარწმუნოება, ვიკოვები უნდა გვეჯავრებოდეს და სხვ. ერის დედაკაც ვეგო, რომ მე ვიფიქრობ მათს სოფელში, ქრისტიანი კაცი. ვახარებოდა ძალიან და ეტყვა, მილოცა და ღმერთს, მე დროსაც მოვესტეფი. თუ ასე გამოვიჩინა მამა-პაპათავან, რომ დრო მოკა და მოკვდენ აქ ქართველები, ქრისტიანები და ის უნდა ეცალას ჩვენი სოფლი ერთავა დაუხვდეს. ისინი-ღა თუ ილოცვენ ჩვენთვის, თორმე ჩვენის მომავლის იმედი აღარ გვაქვსო.

*) იმ. „ივერია“, № 250.

სიტყვა ნიკოლოზ პირველს.

— რავეცი, ძმობ, ამ არჩევებს (მღვდლის ულუფასა ჰქვიან) ძალიან ზიდავს შენ და სხვა მე არა მინახვარა მისგან. სხვას რომ არაფერს მომთხოვენ, თუნდაც (მსუქნი) ცხვირის სორს მეც ძალიან კარგად მოვიტო, თუ ვინმე მომართმებს.

— რა გამოვიდა, ჩემო ძმობო! კაცი დაიბადება მალდანი, თვარა სტავლა კი არ გაკეთებს კაცს. აი მამუკა ხრიკადეც ნასწავლი კაცი, მარა ის რომ შერბა, იმისთანა საქმე ბრუყსკნ ნუ აქწენიანო; ტყუას ადრობს ქვეყანას, ტყუას სიქვა ერთმა მათგანმა.

— ნასწავლი-კი არა, ის არ გინდა რა სტრეტონი იგი, ლოქად ცნობა ტფილისში და აქ-კი პამპლაუშობს; ჩვენისთანა ბენეგებთან, ჩემო ძმობო, ყველა ფილოსოფოსია. მე თუ შეიძლება, მაგი პრივატორში მისავლენა, საცემბრობა, მაგრამ სოფელი ყურა და რა უქობს. ტყუილა-კი ვეფუცებს უკანდა; კაცებს „სოფელი-ნათლად“ თუ გავიარე უჯო-ხოვო“, ოხვრით დაბოლოვა მეორემ.

(დასასრული იქნება)

ქობულეთის შემდეგ აქარაში უფროა გავრცელებული ქართული ენა. ქართული, რასაკვირველია, უფრო დიდუკავობამ იცი კარგად. წერბარის ციხის ციხის ირგისათვის, თუმცა აქეთ მიანდ უფრო ბევრია იცის, ვიდრე სხვაგან სადმე მაშინდანი ქართველებში; ქობულეთის გარდა. აქარაში სცხოვრობენ ბევრი ბერძენი იმეტი. ერთს ბერძენთაგანს შვილები სტამბოლში გაუგზავნა სასწავლებლად. 1879 წლიდან იქ თორმეტი არიან ყმა-შვილები. მათს დანი-დებს ძლიერ მონდობნა მათი ნახვა და წასულა სტამბოლში. თან ეწინააღმდეგები, ვით თუ ჩვენ შვილი-შვილებმა ქართული აღარ იცის, მე ოსმალური არ მესმის და როგორ-ღა უნდა ველაპარაკოვო. ძალიან ვაპირებოდა, რაკ ენაზე შვილი-შვილები და დარწმუნებულიყო, რომ ქართული არ დაბოჭებულია. შვილები, ეს ოსმალური რომ კარგად ვისწავლიათ ლაპარაკი, წერბარის ციხეში, ჩვენებურს რაღაც ეუბნებოდა. როგორც, გაკვირვებით ეპოწვი-ლობს, ვანა ჩვენებური ანაწინი აიხსოვება, რომ არ არის, მე თითონ ვიცო, ქართული ანაწინი ჰქონა. მიუწერია დიდი-დიდს სახლში წერბარში შვილია, მიშოვეთ ანაწინი და გამოგიგზავნეთ, უნდა ქართული ვასწავლო ჩემს შვილს შვილსა.

შვილი ამდგარა და გაუგზავნა 4 ცალი „დედა-ენა“ და ჩამდინეი წერბარი ქართული წიგნი.

ს. პ. (შემდეგი იქნება)

ჩანს პლანტაციები აზიისა-კავკასიისში.

გაზეთი „Ноб. Вр.“-ში აწერილია მოგზაურობა თავად ვიაზემსკისა, რომელმაც დაათვალიერა ჩაქვის მამულში იმ აზრით, რომ საუფლისწულო უწყებამ შესიცილს და ჩაქის ბუჩქები გააშენოს.

ეს ახალი საქმე დიდად ახარებს რუსებს და იმდენ აქვთ, რომ ათობად მილიონი მანათი შეემატება იმ საბოც მილიონ მანათლადან, რომელიც უნდა ჩაქის სასიცილად მიდის საზღვარ-გარედ.

თავადი ვიაზემსკი ბათუმდგან რკინის გზით გემზავრება მახინჯაურამდე. აქედან თავადი და მისი ახლა ცხენებით ჩაქვისკენ წაიღებენ. სამხედრო გზიდგან ჩაქვის წყალის ხეობას შეუღდენენ. აქაური ჰევა და მცენარეულობა, როგორც ჰევა, ისე ნათესი (უფრო ბრინჯა სესენ, რომელსაც მორწყვა ირგითადად უნდა) იაპონიისას ჰგავს. ჩაქვის ხეობას ჩრდილოეთისა და აღმოსავლეთის მხრივ მთები აფარებია; ტყით შემოსილია, და იფარავს ძლიერ და მტკიც მანქანულ ქარისაგან, რომელიც დასავლეთ საქართველოში ჰლუბავს მცენარეულობას. სადაც ეს ქარი ჰქრის, იქ ჩაქის გაჩენა შეუძლებელია, რადგან აქ წარჩინა ფოთალი სცივდა, ხეება და სრულიად ფუჭდება. ჩაქვის ხეობაში-ქი, სადაც არც ძლიერი ქარი იცის და ჰავეც კარგია, ჩაქის ბუჩქმა ჩინებულად უნდა იხაროს.

აქვე მტეტი არ იქნება გავისხნობა ჩაქის ბუჩქის ისტორია ინდოეთსა და ცვილონზე; სადაც ჩაქის მოყვანის საქმე ეხლა კარგად სწავრობენ. სწორედ იმ დროს, როდესაც ჩაქის გაშენება დაიწყეს ინდოეთში, თავად ვიარანტმა განჩინა კავკასიაში.

ემსებინა ჩაქი და საცულად რამდენიმე ბუჩქი დაიბარა ჩინეთიდან. ის გემო, რომელსაც ორასი თუ სამასი ბუჩქი მოჰქონდა, გუბრის ნაბარს დეგჯახა ვიკლეს და დალიუბა. ჩაქის ბუჩქი ზღამ ვაზობოდა და ამ ბუჩქითაგან რამდენიმე თავად გრიგოლ გურიელმა დარკო თავის მამულში, თუმცა არ იცოდა, რა მცენარე იყო. ოთხმას ბუჩქმა იხარა კიდევ და ეს ბუჩქები თავად ვიარანტის ბრძანებით ოსურგეთის საბოტანიკო ბაღში გადაგზავნეს. მალე ომიც დაიწყო 1853—1856 წლებსა; რუსის ჯარმა მიატოვა ოსურგეთი, საბოტანიკო ბაღი ვანადგურდა. ორი ბუჩქი თავად მიხეილ ერისთავმა ს. გორას გადაიტანა, ესელო ერთი ბუჩქი-ღა არის. ჩაქვის მამული 16,000 დესტინაა. აქ 5 სოფელია, 1000 დესტინაზედ დასახლებული, 181 კომლი. მცხოვრებნი მოჰყავთ შერი, ბრინჯი და სხვანაირი.

საფურ ჩაქვან ბ-ნ და ალფონსი შეუძენია დიდი მამული და იმითავე მცენარეები გაუჩენია: **Criptomera et Cleome in Japonica. Criptomera elegans.** კვიპაროსი ღე ეკვალისტუსი. მომავალში აქ მშენებრი მასალა იქნება გემებისა და უმეკველია ეს ადგილი გემების აგების საქმეში პირველ ადგილს დაიკურს რუსეთში. აქაც ხარობს ახალი კამელია; ფორთოხალი და სხვა იაპონიის მცენარეულობა. საუცხოვო ჰქეყანა!

ეს მამული დიდს ყურადღებით დაათვალიერა თავადმა ვიაზემსკიმ და შემდეგ ბ-ნ ა. ი. სტოიანოვის მამულში გაემგზავრა. ბ-ნ სტოიანოვს 10—12 დესტინა, სადაც წინად შეუძენველი ბუჩქნარი იყო, მშენებრი ჰქალდა გადაუტყველა, რომელიც ზღვას დასაყრდენს. აქ შრავალ ნარი ხე და ხეხილია გაჩენილი, ხოლო ვაჭრულ ანგარიშით-ქი არა, როგორც ბ-ნ და ალფონსის მამულში.

აქედან თავად ვიაზემსკი დაიშვა ბ-ნ სოლოვოვის მამულში, სადაც მთის ფერობაზე, თიხან ნიადაგზე ჩაქის პლანტაცია არის გაშენებული. 500 ბუჩქი ნახევარზედ მტეტი ესელო 2—3 ფუტის სიმაღლეზედ გახდილია. ჩაქის ბუჩქი ძალიან ჰგავს კანკლისა, როგორც ფოთლით, ისე ყვავილითაც. ამას წინად ბ-ნ სოლოვოვიც ჩაქის ფოთალზე ჩაქის თესლი მოუგროვებია, რომელიც საქმარისა 20,000 ბუჩქის მოსაშენებლად. სექტემბერში ჩაქის ბუჩქი ჰგავდა და ვანადგურებულ, იმდელია, ჩაქის პირველი მოსავალი მოიკრიბოს, ამა მაშინ გამოჩნდება, რამდენად იკან ჩვენში ჩაქის ფურცლის გახმობა.

ბ-ნ სოლოვოვის პლანტაციამ დაარწმუნა თავად ვიაზემსკი, რომ ამ მიდამოში ჩაქის მშენებრობა იხარებს და რაკ ეს ამავე უტყუარია, უმეკველია, გამოჩნდებინა კაცები, რომლებიც ჩაქის გაშენების საქმეს ხელს მიჰყოფნენ და მალე რუსეთი საკუთარი ჩაქის დასწავს.

დასასრულ თავად ვიაზემსკის მოგზაურობის ამწერი ამბობს:

დროა, დროა — მივხედიოთ ამ უკრთხელულ ქვეყანას და იქ წესი დარგი დავამყაროთ. საქარია მხოლოდ მცირეოდენი მხრულ ველობა გამოიჩინათ, რომ ერთი ასად და ათასად ავიანად აუროთ ჩვენს შრომამ.

ვაშლისაგან შიშისაგან ბანდითი-ჩანა და აღზრდა

(ლექტორ პროფესორის ლესგაფტისა)

11 ოქტომბერს პროფესორმა ლესგაფტმა პეტერბურგში წაიკითხა ლექტურა შესახებ ვაშლების აღზრდასა.

ლექტორმა ჯერ განმარტა, რა არის აღზრდა, სწავლა და განვითარება.

აღზრდას ეკუთვნის ყველა ის ვაშლი-მოხანი, რომელიც საქარია ყმა-ვილის ენერჯისა, შრომის სიყვარულისა და თვით-მოქმედების შემუშავებისათვის. აღზრდას ორი მხარე აქვს: ფიზიკური და ხელოვნური.

სწავლა ვარდაცემა ყმა-ვილისთვის იმ ცნობათა, რომელიც უკვე შეგავსებულა. აღზრდა საქმე ოჯახისა, სწავლა—სკოლისა.

განვითარებას საგნად აქვს შესუსტოს აღმინაში პორტუგის ვარანობანი და გასულიეროს სურვილი განვითარებისა და იდელების მისწრაფებობა.

შემდეგ პროფესორმა სთქვა, რომ ყოველად შეუძლებელია ყველა ამ მხარის ცალკე-ცალკე განვითარება.

განათლებულ კაცის ქეცვა მოუფერებელი არ არის. ხოლო ბავშვს რომ დაეცქერდეთ, მისი განვითარება შედეგია. ბავშვი აკვირდება ყველაფერს, რასაც ქი ვარსებობა შედგას, შემდეგ სცდილობს ეს ნახაი თითონ გაიმეოროს. ნახა, მაგალითად, ბავშვმა ცხენიანი კაცი. ჯერ აცქერდა იმ კაცს, შემდეგ თითონ ჯაღს დაეკენეს და მხოლოდ მერე ჰკითხავს ხოლმე უფროსებს, ესა და ეს რასა ჰქვინება. ეს დრო საუფრთხოდ დრო არის ყმა-ვილის აღზრდის დაწყებისთვის. რასაც ბავშვი ოჯახში შეიკრებს და ისწავლის, იგივე მიჰყვება სკოლაშიც. ამიტომ საქარია ვეცდეთ, რომ ბავშვს მეტნობირობა შეჩერეს, ყოველად შეუძლებელია ბავშვის მიხედვით უნარი დაკვირვებისა. ამიტომ უნარი დაკვირვებისა, ძლიერ სრულდენ საქარია არ არის, დაუბნობთ ბავშვს მეტნობირობა და ამოიქმნება ყოველივე ცლა, ბავშვმა დაკვირვება ისწავლოს. ძლიერ ცუდად იქცევიან უფროსები, როცა ბავშვს უჯავრდებინა ხოლმე მაშინ, როდესაც იგი დიდს მეტნობირობას იჩენს. ბავშვი ყოველთვის ჰპაძას უფროსების ქეცვას. სკოლას-ქი ასეთი დიდი გავლენა არა აქვს. ოჯახში ბავშვი ისეთს ზრესა და ჩვეულებას იჩენს, რომელიც ხშირად სიყვანადილად შეჩერება ხოლმე. სკოლაშივე ბავშვი იზრდება გონებრივად და ფიზიკურად. ცხადია ამიტომ, რომ ეს ორი საგანი—ფიზიკური აღზრდა და განვითარება მეტად დაკვირვებულთა ერთმანერთთან და ერთს მეორეს ვერ მოაშორებთ.

დაკვირვების შემდეგ ბავშვი თითონ სცდილობს შეგროვოს ყოველივე რაც მის გარემოშია, ადარებს ერთს საგანს მეორესა, გამოჰყავს თვისი დასკვნა და სცდილობს მიუხელოვდეს სიმართლეს. მაშინადად, ფიზიკური და გონებრივი აღზრდა მეტად ყოფილა ერთმანერთზედ დაკვირვებულთა.

დასასრულ, პეტეცემულმა ლექტორმა სთქვა, შემდეგს ლექტორმა განგებრტე, რა მნიშვნელობა აქვს დასავლეთ ევროპის სკოლას ბავშვის განვითარებისთვისა.

ხორცი და მცენარეული

პროფესორმა თ. თ. ერისმანმა 11 ნოემბერს წაიკითხა მოსკოვში ლექტურა ჰიგიენიდან სასმელ-საჭმლის შესახებ. პირველად პროფესორმა შეხება საქმის იმ ნაწილს, რომელიც სხვა-და-სხვა მარისს შეიცავს, და აგრეთვე იმ ნივთიერებას, რომელიც საქმელს გემოს აძლევს.

მარილი აუცილებელ საჭიროებას შეადგენს ჯანმრთელობისთვის.

ოთხეხი, ისეთი საქმელი ნაკვეთი, რომელიც ყველადაირი საქარე ნივთიერება ყოფილა, და მარილი-ქი არა, იმ ოთხ-ფეხზედ მალე მომკვდარა, რომელიც სრულიად უსაქმლოდ დაუტოვებია.

რაკ შეგება იმ ნივთიერებას, რომელიც საჭმელს გემოს აძლევს, ის მხოლოდ მადის ამშლელია და იმ ძალით გამამხინველები, რომელიც თვის სხეულშია. მაინც და მაინც გემოვნებას ისეთი დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენს ცხოვრებაში, რომ, თუ არაღმკვდარა ამისათვა ნივთიერება დაეპარებოდა მიწეზეა კაცი და უნდა გადაევიოს, მაშინ მის მაგიერად სხვა ერთ უნდა იხმაროს. მაგალითად, ლათობის პასახობლად ლექტორმა დაიკეტოს და საჩივიბი ანუ სხვა რამ ამისათვა დაარსდეს.

რა უფრო შემგროვან სხეულისათვის, ხორცი თუ მცენარეული? ამის შესახებ ლექტორმა სთქვა: რაკ-ქი ხორცი სხვა-და-სხვა გვარი ნივთიერებაში იხსება სხეული ავიღოდა შეითვება სხვს ხოლმე, მცენარეული საქმელიდან კი ითვისებს მხოლოდ მცირე ნაწილს. ამისათვის დიდად ვასაქარია მარტოს მცენარეულით საზრდობაში. მაშინადად, ვეგეტარიანების სწავლა იმ დრომდე უნებელი, ვიდრე ბევრს მოხერხებს იშოვიდეს. იაპონელები და ჩინელები, ანუ იტილიენნი, რომელიც ვითომ მარტო მცენარეულით იკვებებინა და ჯან-მრთელნი-ქი არიან, ამ აზრის დამარტველ მაგალითად არ გამოდგებიან, რადგანაც ისინი მცენარეულის გარდა კვერცხსა, ყველსა, თევზსა და სხვა ამისათვაებსა სკამენ. ამისათვა ნაყ საყურადღებოა, რომ ის ერი, რომელიც მცენარეულითა გამოდის, ბევრად ჩამორჩება ხოლმე იმ ერს, რომლის საქმელი მრავალ-გვარია. მაგალითად, შეადარებ მესქილს, რომელიც მცენარეულითა საზრდობს, და ჩრდილო-ამერიკის მტეცებში, სადაც უმოაგრესი საქმელი ხორცია.

ამ რივად ჩვენ იმ აზრს უნდა დასავდეთ, რომ მცენარეულიცა და ხორციც უფროდ საქარია ადამიანის განმრთელობისათვის.

ი რა ნივთიერებისაგან უნდა იყოს შედგარი საქმელი: 130 გრამი ცლა, 80 გრ. მუსქული-ქი და 500 გრ. ნახარზივანი.

სრულიად ერთი და იგივე არ არის, რადგან საქმელიდან უნდა შეითვისოს სხეულში ეს ნივთიერება იმ მცენარეულიდან თუ ხორცისაგან. ამ მხრივ კარგი იქნება შევადაროთ სხვა-და-სხვა ხალხს.

მიუნხენის ინტელიგენცია ხორცისაგან იღებს საქარე ცილს. გერმანული მუშა-ქი მხოლოდ ნაყვარს ხორცისაგან იღებს და ნახევარ-მცენარეულიდან თუ ხორცისაგან. ამ მხრივ კარგი იქნება შევადაროთ სხვა-და-სხვა ხალხს.

მიუნხენის ინტელიგენცია ხორცისაგან იღებს საქარე ცილს. გერმანული მუშა-ქი მხოლოდ ნაყვარს ხორცისაგან იღებს და ნახევარ-მცენარეულიდან თუ ხორცისაგან. ამ მხრივ უფრო ცუდს მაგალითად მუშა არიან: ისინი ხორცისაგან მხოლოდ 18% ცილს ითვისებენ და

82% მცენარეულიდან. ქალბის 70% ხორცის ცილა ჰხდებენ წილად და მარტავს ხომ 1% ზედ მტეტი არ-ქი. გლეხების საზრდო მუშებისათვა ცუდია. ყირიმის თათრები-ქი ამ მხრივ თითქმის გერმანულ მუშებს უდრიათ: იმათში საქმელები 40% ხორცის ცილა.

ნარკვეთი

(ყურანალ-გაზეთებში)

ყურანალ „Образование“-ს უკანასკნელ წიგნში დაბეჭდილია წერილი ბ-ნ რადეკის იმ ბავშვების საცოლად მღამარგობის შესახებ, რომელიც სახელობის გერმანულ-ში დიდს ჯავახთან ერთად იტანენ შიმშილსა, წყურვილს, სიცივეს და ცემა-ტყუას-ქი.

მართლაც რატომ არაფერს ვეცდებიან და ვბრუნებენ ამ საცოლად ბავშვებისთვის, სწერს გაზეთი „Русский Вестник“-ი. ჩვენს სახელმწიფოში არსებობს პირატული მფარველი საზოგადოება, არსებობს კანონები, რომლის ძალითაც უკმაფლოა ფრინველი ბარტყების ხოცა, სახელმწიფოს მომუშავე ბავშვები-ქი ვერ დავიფარებთ სახელმწიფო-საგან.

ჩვენ ვითომ შემდეგი მაგალითი. ერთ მეფურეს ბრალო დასდეს, ზენს მოჯანგირე ბავშვს სწავლა და სცემო. მეფურემ თავი ასე იმართლა: რა ვნა, ძლიერ ცუდი ხე ვიცი, ბავშვი ძლიერ და ვერას გზით ვერ დავიფარებო. ვამოძიებდი აღმოჩინა, რომ ბავშვი მთელ დამეს შეშობად ფურენი, დღისითაც ათას საქმეს აკეთებდებდნ და ძილის ნებას არ აძლევდნენ. ეს მხოლოდ ერთი მაგალითია; და ვინ იცის, რამდენი ათასი ბავშვი არის ასეთი საცოლდაში.

რუსეთი

პეტერბურგის სამკურნალო გამგეობამ ციკკულიარიანი ბრძანება მისცა ყველა აფთაქსს, ებრაელთ ნუ-ღარ აიყვანთ შეგირდებდაო.

უცნობეთი

ინფლიზი. ბრიტანიის ფლოტის გაძლიერება საყოველთაო სურვილითადად გადაიქცა. ამ დღებში სავაჭრო პალატამ მიიწვია შეძლებული ფირმები; კონფერენცია გაიმართა ფლოტის გაძლიერების შესახებ ღმთავრობის მიერხოვით, ჯეროვანი ღონისძიება მოიხსო. სავაჭრო პალატა ლორდ ჩარლზ ბერესფორდის პროგრამით იხელმძღვანელებს ამ თხოვნის დასაბუთებაში, რომელიც ბერესფორდის იმ აზრისაა, რომ ინგლისის იმპანიობის დროს ორი მტერი ეყოლენ—საფრანგეთი ტრესეთი; ინგლისის ფლოტი ერთი მესამედით მიანც უნდა მეტი იყოს ამ ორ სხელმწიფოს ფლოტზედ. ეს პროგრამაში რომ შენკულდეს, ინგლისმა უნდა გააკეთოს კიდევ 88 გემი, 30 ნაღობის გემი და სხვა. ამას დასკირდება 23,240,000 გირანქა სტერლინგი და 13 1/2 წელიწადი. ინგლისმა უნდა დათმობოს ოსმალეთსან ეკუმული ღონისძიება ანუ სხვა, რომ ნათ-სადგური გაიმართოს.

ბიბლიოგრაფია

Маяк Нордау. Вырождение. Переводъ съ нѣмецкаго В. Генена, съ предисловіемъ В. Авѣенко. — ეს თხზულება მაქს ნორდაუსი ძლიერ გავრცელებულია მთელს დასავლეთ ევროპაში. ტბლა ეს წიგნი ბ-ნ გენენის მიერ გადმოთარგმნილია რუსულად და, ეკვი არ არის, რუსეთშიაც ძლიერ გავრცელები.

მაქს ნორდაუ თავის წიგნს უძღვეს ლომობროზის. წინასიტყვაობის მაგიერ წიგნი ჩართულია წერილი ნორდაუსი ლომობროზისთან და მის მოწოდებებთან. სხვათაშორის ამ წერილში ნათქვამია: „მხოლოდ ერთი რამ დაგჩნათ თქვენ გამოურკვევლი; ეს არის ლიტერატურა და ხელოვნება. მე საგნად მაქვს ვისარგებლო თქვენი მეთოდით და მისის შეწყობით დაემატეკო, რომ ავტორების გადაგვარება ასობით მათ თხზულებათა ხასიათს დარმო მათი პატივისცემული ინტელექტები მოდიან ისეთ თხზულებათა გამო, რომელნიც ამტკიცებენ მხოლოდ მათ ავტორების ტინის სისულტეს, კუთა-მოკლობას და ტუტეობამ შეშლის. ერთი ნაწილი ამ წიგნისა შეეხება ტოლსტოის მოძღვრებას.

უხსოვთის წყრილი აბაპი

აღვივების ბრძოლის დროს გასწევენ ბუღ მარშალის მაკ-მაქსონის ჯარა ერთსულ ერთს სიბრძნეში წუქრადიით ამხრეობდა. უფად წარა დახსნეს. მაკ-მაქსონი პირველი მივად წარსისთან და ხსნა, რომ წყალში გახრწნალი გუპემა უფარ. წამსვე იამივდა ხსნად და სიტყვა კმ წუთას აჩვენავ, ვინც ამ წყაროს წყალს აქვლეკოს. ერთმა ჯარისკაცმა განათხსნა, წუქრადიით მუტად ავლეკამ ბუღმა, მარშალს თათოვესწრად, მაკრამ აკვინა. ჯარისკაცს თათოვე წასათეს. ჩამოვარდა ხსნეუ. ბოლოს მაკ-მაქსონს სიტყვა ეს სხარადო გავი უკმავე შეუღდა. უნდა უწამლობით. ამჟღადღეს ეს გავი თავის მსლებელად დაწინაშა.

გაზეთ „Грѣхъ“-ს სწერის მოსკოვის გარეკანის დირექტორი: გარეკანის სასოგადო ბაბლოთეკაში ჯერ ამოვიბათ კერტ ერთს რუსულს გაზეთს, რუსულს წიგნს, თუმიც მისვლად არის ფრანგული, ბერძნული და ბოლომდე წიგნები და გაზეთები. არის გარეკანში მხოლოდ ორიად-სამოდვე ბაბლოთეკა; ეს ბაბლოებს მიერ გამართულია და აქ თუ შეხვდებით რამდენსამე რუსულ წიგნს. ეს ბაბლოთეკები შედგენილია მესაჯრე-პისაგან წიგნების უდავით. ამ ბაბლოთეკაში ამოვიბათ უწინადადგან ამოგლეჯულ მითხსრბებს, ზოგაერთ წერათეს და სხე.

საყურადღებოა, როგორ მსაშენლობას აძლევენ ჩანალები მეტეირიანს დარსებას. განადიდებებს, რომელნიც გარდა დალაგებენ გესამეს, ყველად მღაერ დიდს ჰატეის სიტყვს. სულ უკანასკნელ დროს გესამეს გარდა დაატეეს: ერთმა 17 წლის უმარადმა და ერთმა 76 წლის მოხუცმა. ამ უკანასკნელს მხოლოდ იატემა მისცეს დალომა, რომ შეეცდათ, რადგანაც უთქვე წლაკე ჰხსნეს ატეარ და მს შემდეგ, რაც ოცის წლისს შეესულდა. ამ უკანასკნელ გესამეს სტუდენტებს პირველად მისცეს ორი

არითეტიკული გამოცანა. 1) სტუდენტებს უნდა გამოაჩვენებინო შეხანთ 18 დაუტის დამეტრანს სოფრას ზედა ზიბი. 2) გემსად რომ 8,000 გასრი დაწუთო ბრანქითა, თათო გასრი ბრანქია 13 ტუელა ჰქადრეს და 2/3 ტუელა მისციე თითო გასრის და ბრანქია ში, სოლა ფუდის მაგერად ბრანქია ვე, — რამდენი ბრანქია დატადრებათ? კე ზამესუნად 10,000 გრეცა ფუ და მხოლოდ ერთმა გამოაჩვენა ეს გამოცანა.

გასართობი

ნაშრომანმა სტევა ერთხელ: „მედიცინა ხალხის ხოცვის ასწავლის“. სახალისს ქეშიმა ჰეითა: — „მაქვს ტყუენტის დამკარბოელს ხელოვნად რაღას იტყვიო?“

ერთმა გლამამ მაღერებს მოწელებას სიბოლა და თანე უთხრა: საიქონს ლმრის შეგვეტრებ და შენთვის ვილოკავო. მიუღრამა უთხარა: — „რა მიწეწელობა ექმნება შენს ლოცვას წინაშე ღმთისა, რომელიც ამ ტყუენტს შიშობილს სულს გართობსო.“

ერთხელ ვოლტერი და პირინი წაიჩებენ. ნენ, მეორე ღღეს ძლიერ ნაწევი პირინი მიუღდა ფუნ-არბით ვოლტერის თათთან და კარბუღ ცარკით დაწერა: „მხოტე“ და ისე უნაწ წავიდა, ვოლტერმა ეს დანახა, ერთის სათის შემდეგ თითონ წავიდა პირინთან. პირინი ხსტად დარჩა და თავი ზიანად უთხრა: „მობრძანდილო, ბნია ვოლტერი რისაგან არის, რომ თქვენს მოსვლით გამოაღმწერეთა?“

დეტემა

18 ნოემბერი რ. მ. მ. როგორც მოლოპაკები ახლა სჩანს, მალე უნდა შესდგება ახალი კანონი პარლამენტის პრეზიდენტის კონარდლის მეთაურობით.

პარიში. სპიულერმა იკისრა ახალის კანონების შედგენა. მარსელადგან იუწყებიან, რომ მიწურში იპოვეს ირალნი ანარქისტებისა და სამი კაცი დაპატარებს.

19 ნოემბერი ბერლინი. აქ არ იციან, შეიძლება თუ არა ბრალი დასდონ ანარქისტებს იმპერატორისა და კაროის წინააღმდეგ ბოროტ-განზრახვისათვის. გერმანიის შთავრბის სრულიად იქ არ განუცხადებია სურვილი საერთაშორისო ღონისძიებანი მივიღოთ ანარქისტთა წინააღმდეგო.

3958. დებუტატთა პალატის კომისიამ მოიწონა პროექტი საფრთხილო წესის გამოცხადების პრაქტიკაში.

პარიში. ჰუტიკობენ, რომ კანონი მირ ბერიე დინაშულ იქმნება მინისტროსა სამტოს თამეგლომარდ და გარემე საქმეთა მინისტრად.

რომი. ჯერ არავითარი გადაწყვეტილი ცნობა არ არის საინისტროს კრიზისის შესახებ.

ვეტერბურგის ბირეა, 16 ნოემბ.

Table with 5 columns: მარკა, მარკა, მარკა, მარკა, მარკა. Rows include various types of flour and grain products with prices.

განცხადება

ქუთაისის ქალაქის უფსო სამეურნალოში, რომელსაც განაგებს ქუთაისის სამეურნალო საზოგადოება; მათლებენ ავადყოფილო 11 საათიდან 2 საათამდე დღისით შემდგენი მტურნაღნი: ა. ა. ბელანე, ი. მ. ბენდელტოვი, მ. ა. გორანოვი მ. გ. ძნელაქელ. პირმიალოვი, ს. ნ. ლორთქიფანიძე, ნ. ვ. ლემეკი, დ. ა. ნახაროვი, გ. გ. სოკოლოსკი, მ. ა. ფენოტერი, ს. ი. ხენიერი და ვ. ვ. შენგელიძე. სამეურნალო იმყოფება ბალახების ქუჩაზე, სტეფანოვის სახლში. (3-1)

გბილის ექიმი ა. ი. მრბელი

სოლოკელდ, საკუთ. სახლბში №14-16 ავადმყოფებს მიიღებს: დღით 8-დან 12 საათამდე. საღამო 4-დან 6 საათამდე. კვირა-შაბი დღეებში დილის 8 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (150-125)

Advertisement for 'BROKAR' soap. Includes an image of the soap box and text: 'ИЗВѢСТНОЕ СВОИМЪ КАЧЕСТВОМЪ ГЛИЦЕРИНОЕ МЫЛО'.

Advertisement for 'MAMMONT' brand. Text: 'ისტორიული შოკის შირ წუბილიად თქმული თ. ს. გუგუნგას-მიერ მეორე გამოცემა ფასი 50 კაპ.'.

Advertisement for 'RIZOM' magazine. Text: 'წინანდელი სასტუმრო „დანიამ“ გადავიტანე 1 ოქტომბრიდან 1893 წ. მოსე არუთინოვის სახლში, კადეტის კორპუსთან, გოლოგინის პრინციპის ახლო, ქალაქის შუაგულს, სადაც დღეიანად ახალი მოწოდებით მოთახეი სხელი „ნიავა“.

Advertisement for 'BAMSLAPI' magazine. Text: 'გამოსაღები ხნოვანი პირველი გერმო სამეურნალო ექიმის ნავასარდაინისა (კუეკამი, ვარანცოვის ძეგლის შირდაშირ).

ავადმყოფთ იღებენ და სინჯავენ ექმნი ყოველ-ღღე, კვირა დღეებს გარდა დღილობით იღებენ: ბ. ა. ნავასარდაინი, 11-12 საათამდის იმით, ვისაც სჭირს სნეულეზანი: გარეგანი (ხირურგიული), კბილებისა, ენერგიული და ათამანგი (სიფილისი). გ. მ. ჩაქვანი, 9-10 1/2, საათამდის, სნეულეზანი: თვალის და ნერვეზის-ტანში ტევილებისა. დ. გ. რუგოვსკი, 10 1/2-11 1/2, საათამდის, სნეულეზანი: შინაგანი, ბავშვისა და დღელათა სქესისა. ი. ჭ. პრატსკევიჩი, 11 1/2-12 1/2, საათამდის, სნეულეზანი: ყურის, ყელის და ცხვირისა. ექიმთა-ქალი ა. მ. ტურბოვიჩი 12 1/2-1 საათამდის, სნეულეზანი: დღელათა სქესისა. ა. მ. კარანჯევიჩი, 1-1 1/2, საათამდის, სნეულეზანი: შინაგანი და ბავშვისა.

სადამოაობით მიიღებენ: ი. გ. ჩუბურგოვსკი, 5-6 საათამდის, სნეულეზანი: გულ-მკერდისა; ხშირად და მიკროსკოპიულად გასინჯავს ნახველს (ხორს) და შარდს. ა. გუგოვი, 6-7 საათამდის, სნეულეზანი: ათამანგი (სიფილისი) და ვენერიული. ბ. ა. ნავასარდაინი, 7-7 1/2 საათამდის. ვ. ა. ფრანკოუსკი, 7-7 1/2 საათამდის, სნეულეზანი: ყურის, ყელის, და ცხვირისა, ორმხათობით, ოთხმხათობით და პარასკეობით. რჩევი-დარბევის და რეცეფტის დაწერის ფასი ათი შუარია; ფასი ექიმთა კრების რჩევისათვის (კონსოლიუმისათვის) და ოპერაციებისათვის — მორიგებით. სამეურნალოს საწოლიც ჰქვს ავადმყოფთათვის. დარეკტორი სამეურნალოსა, დარეკტორი შედგინის ნავასარდაინი.

Large advertisement for 'СОЧ. ДОСТОВЕРСКАГО „НИВА“' magazine. Text: 'БЕЗПЛАТНОЕ ПРИЛОЖЕНИЕ НА 1894 Г. ПРИ ЖУРНАЛѢ'. Includes details about subscriptions and prices.